

Printz-Markó Erzsébet–Albert Tóth Attila

Az egészségturizmus fogalomrendszerének modellezése kiválasztott nyugat-dunántúli fürdőtelepülések mintáján keresztül

**Simulation of Health Tourism Concepts via a
Sample of Spa Towns in Western Transdanubia**

Összefoglalás

A tanulmány az egészségturizmus spektrumát vizsgálja, kiemelten kezeli a termál- és gyógyvízhez kötődő részét. A témához kapcsolódó nemzetközi és hazai szakirodalmi áttekintés eredményeként létrejövő elméleti modellt teszteltük kiválasztott nyugat-dunántúli fürdőtelepüléseken. A mintatelepülések vizsgálatakor az elérhető legfontosabb objektív adatokat értékeltük, megfigyeléseket végeztünk, szakmai mélyinterjúkat folytattunk a fürdőkben és szálláshelyeken. Korábbi nemzetközi és hazai elemzéseket áttanulmányozva feltételeztük, hogy a fürdőtelepüléseken a fürdőkomplexumok, a

PRINTZ-MARKÓ ERZSÉBET, tanársegéd, Széchenyi István Egyetem, doktorjelölt, Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola (printz-marko.erzsebet@sze.hu), ALBERT TÓTH ATTILA, tanársegéd, Széchenyi István Egyetem, doktorjelölt, Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola (albert.toth.attila@sze.hu)

gyógy-, wellness-szállodák és más szálláshelyek működése, fejlesztése egymásra kedvező szinergiahatást gyakorolnak. A kutatás igazolta feltevéseinket: a fürdőtelepülések szálláshelyei és fürdőkomplexumai hatással vannak egymásra, valamint a település fejlődési útjára.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: L83, O18

Kulcsszavak: egészségturizmus rendszermodell, fürdőtelepülés, fürdőkomplexum, szálláshely

Summary

The study examines health tourism with special emphasis on spas. We tested the theory resulting from an overview of the international and Hungarian literature on selected spa towns in Western Transdanubia. The most important objective data available were evaluated and observations and deep interviews were made at the spas and accommodations. Having studied international and Hungarian analyses, we presumed that the operation and development of spa complexes, medicinal and wellness hotels and other accommodations at spa towns have beneficial synergies. The research proved our assumptions: the accommodations and spa complexes at spa towns affect each other as well as town development.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: L83, O18

Keywords: health tourism system model, spa town, spa complex, accommodation

KUTATÁSI SAROKPONTOK

A gyorsan változó, kifinomult fogyasztói igényekhez való alkalmazkodás része az elméleti rendszerek aktualizálása. A magyarországi egészségturizmus keresletét és kínálatát a hazai adottságokon túlmenően nagymértékben alakítják a nemzetközi trendek is. Ennek értelmében egyre inkább megfigyelhető az a holisztikus megközelítés, amely a test–lélek–szellem egységének beágyazódását jelenti a szolgáltatási és terminológiai modellekbe.

Az egészségturizmus összetett fogalom, mivel az egészségügy és a turizmus szolgáltatásait ötvözi (Bywater, 1990; Porter et al., 2006; Kincses et al., 2009; Molnár, 2011) valamint a test–lélek–szellem egyensúlyára törekszik (Dunn, 1959; Rátz, 2004; Albel–Tokaji, 2006; Ruszinkó, 2006; Aquaprofit, 2007; Smith–Puczkó, 2010; Sziva, 2010; Molnár, 2011; Resiak–Urbanowicz és Printz-Markó, 2011; Michalkó, 2012; Kenney, 2015; Printz-Markó et al., 2017). Ennek kapcsán fogalmazódott meg az igény az egyes elméleti modellek szintetizálására az igénybe vett egészségügyi és turisztikai szolgáltatások arányában, illetve a test–lélek–szellem egységének hangsúlyozásában az egészségturizmus alkotóelemeire vonatkozóan. Rendszermodellünk tesztelésére vonatkozóan három olyan nyugat-dunántúli települést választottunk, amelyek fürdőlétesítménnyel

rendelkeznek. A vizsgálat a fürdők által kínált szolgáltatások egyfajta számbavételét jelenti. Amennyiben az egészségturizmus alszektorainak kínálati elemei döntő hányadban megjelennek a vizsgált létesítményekben, akkor feltételezhető, hogy a modell beépíthető a hazai egészségturizmus rendszerébe.

A vizsgálatba bevont fürdőtelepülések, -létesítmények kiválasztásának kritériumai

A kutatásba bevont helyszínek kiválasztását ötszűrős szempontrendszer mentén határoztuk meg. Első tényezőként szerepelt, hogy az Országos egészségturizmus-fejlesztési stratégia (OES) szerinti három fő kategóriából (1. nemzetközi jelentőségű fürdőhelyek, történelmi, műemléki fürdők, gyógyhelyek; 2. országos és regionális jelentőségű turisztikai szolgáltatók; 3. helyi jelentőségű fürdők) egy-egy fürdőút típus képviseltetve legyen a mintában (Aquaprofit, 2007). Második befolyásoló elemnek számított, hogy az adott fürdőlétesítmény közvetlen összeköttetésben álljon egy szálláslehetőséggel. Ezt követve, hogy a fürdő egész éves nyitvatartással rendelkezzen. Negyedik kritériumként szerepelt, hogy kínálati skálája lefedje az egyes korosztályok igényeit, azaz többgenerációs fürdőként funkcionáljon az adott létesítmény. Ennél a szempontnál figyelembe vettük a Budai–Székács- és az Árpási-féle egészségturisztikai célcsoportokat: aktív fiatalok, szórakozást kereső fiatalok, egészségtudatos fiatalok, fiatal párok kisgyermekkel, családos középkorúak, egészségmegőrző középkorúak, egészségtudatos idősek, műtét utáni rehabilitációra szoruló, gyógyulni vágyó idősek, nagyszülők unokákkal (Budai–Székács, 2004; Árpási, 2012). Ötödik szempontként lényegesnek tartottuk, hogy az adott fürdőlétesítményt könnyen elérhessük személyes helyszínbejárás és tapasztalatgyűjtés céljából. Mivel állandó lakhelyünk, Mosonmagyaróvár és Győr, illetve a nyugat-dunántúli régió kiemelkedő kínálattal, gazdasági mutatókkal rendelkezik, ezért irányított mintavételi helyszíneink a soron következők lettek: Lipóti Termál- és Élményfürdő;¹ bükfürdői Gyógy- és Élménycentrum,² valamint kehidakustányi Kehida Termál-, Gyógy- és Élményfürdő.³ A három fürdőhely főbb jellemzőit, ismertetőjegyeit a melléklet tartalmazza.

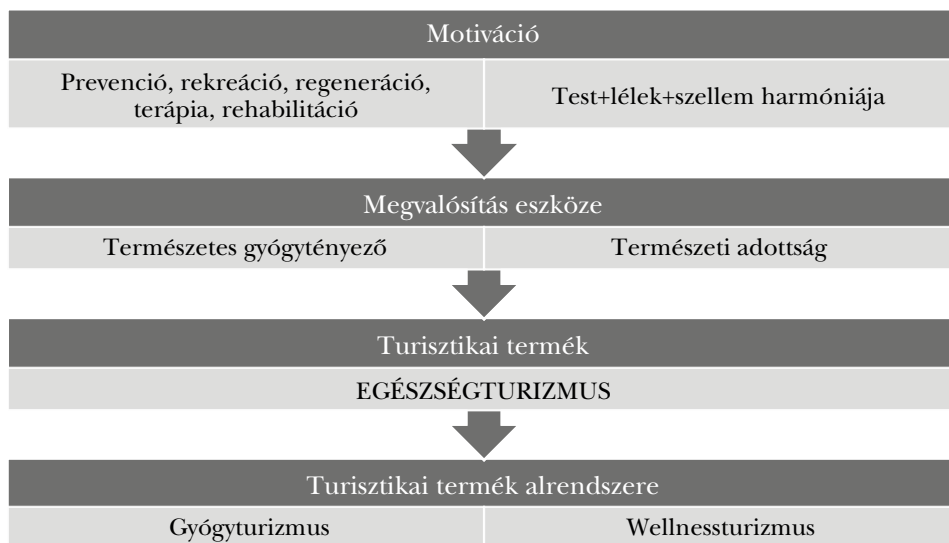
AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS MEGHATÁROZÁSA

A Turisztikai Szervezetek Nemzetközi Uniója⁴ 1973-as definíciója szerint az egészségturizmus „...az ország természeti erőforrásait, de különösen a gyógyvizeket és az éghajlati adottságokat hasznosító egészségügyi létesítmények kiaknázása” (Smith–Puczkó 2010:19). Az Európai Fürdőszövetség⁵ szerint az egészségturizmus olyan üdülőtérületekre történő pihentető utazást jelent, amely során egészségfejlesztő ajánlatokat és módszereket lehet igénybe venni például egy gyógyfürdőben vagy gyógyhelyen (Kirschner, 2005).

Az egészségturizmus magyar sajátosságokkal átitatott meghatározására 2005-ben, a II. Nemzeti Fejlesztési Terv (II. NFT) előkészítése során került sor. A definíció alapján az egészségturizmus a turizmusnak azon formáját jelenti, ahol a „turista utazásának fő motivációja az egészségi állapotának javítása és/vagy megőrzése, tehát a gyógyulás és/vagy a megelőzés, és ennek megfelelően a célterületen tartózkodása alatt igénybe is vesz egész-

ségturisztikai szolgáltatás(oka)t” (Aquaprofit, 2007:9). Ennek értelmében az egészségturizmus alappillérei a gyógyturizmus és wellnesssturizmus (Rázt, 2004; Albel–Tokaji, 2006; Ruzinkó, 2006; Michalkó, 2012). Smith–Puczkó (2010) megközelítésében az egészségturizmus részei az alábbiak: szabadidő- és rekreációs turizmus, spaturizmus, thalassoturizmus, spirituális turizmus, holisztikus turizmus, jóga- és meditációs turizmus, munkához kapcsolódó wellness- és a gyógyturizmus két fő formája: sebészeti és terápiás gyógyturizmus. Az egészségturizmushoz kapcsolódó elméletek összegzését tartalmazza az 1. ábra.

1. ábra: Az egészségturizmus értelmezése

Forrás: Saját szerkesztés Resiak–Urbanowicz–Printz-Markó, 2011 alapján

Az 1. ábra „input-output” nézőpontból rendszerezi az egészségturizmust, mely szerint a motiváció és a megvalósításhoz szükséges természet alkotta erőforrások eredménye. Ez az értelmezés nem tartalmazza a diszkrecionális jövedelmet, a szabadidőt és az ember alkotta erőforrásokat. Az ember alkotta mesterséges erőforrások is a megvalósítás fontos eszközei, ide tartoznak a termál- és gyógyfürdők, egyéb fürdőtípusok, illetve egészségügyi intézmények (Czeplédi, 1999), wellnesscentrumok, gyógyszállodák, wellness-szállodák (Voleszák, 2000), és minden további olyan egyéb létesítmény, amely az egészségturizmus vendégkörének igényeit kiszolgálja. A wellness-szállodák kialakulásának hátterében Michalkó szerint az áll, hogy a turizmus kiválóan felismeri, „a test, a lélek és a szellem optimumának elérését időben és térben koncentráltan kell a vendég számára biztosítani” (Michalkó, 2012:180). A kifinomult fogyasztói igények kiszolgálásához elengedhetetlen a szakképzett emberi erőforrás. A turisták növekvő tudatosságát és a szolgáltatók egyre nagyobb képzettségi igényét hangsúlyozza az Albel-féle spapiramis-rendszer (Albel–Tokaji, 2006). Formádi (2008) a gazdálkodási, turisztikai és egészségügyi ismeretek, készségek meglétét hangsúlyozza. Matolcsy

(Szántó, 2009) úgy gondolja, hogy az oktatás révén tudja hazánk felvenni a versenyt az elsődleges konkurensainkkal (például Ausztriával, Svájjal).

AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS NÉHÁNY RENDSZERMODELLJE

Az egészségturizmus fő kutatási problémája Bywater megközelítésében az, „hogyan ez a szektor az egészségügyhöz vagy a turizmushoz tartozik, illetőleg, hogy a kettő összekapcsolható-e, és ha igen, milyen mértékben” (Bywater, 1990:52). Ezen kérdéskör megvilágítását segíti Porter és diákjai (2006), a budapesti Egészségügyi Stratégiai és Kutatóintézet (ESKI) (2009), valamint Molnár (2011) fogalomértelmezése, illetve az ezekre épülő saját rendszermodellünk.

Porter és diákjai (2006) az ázsiai térség egészségügy- és turizmuskeresletét és -kínálatát vizsgálták a Thaiföld Egészségügyi Turizmus klaszterelemzésén keresztül. Rendszermodelljük elsősorban a gyógy-/orvosi turizmushoz kapcsolódó kínálati elemeket tartalmazza. A skála egyik végpontja az egészségügyi, orvosi tevékenység kiszervezését jelenti, itt megnyilvánul az egészségügyhöz tartozó szolgáltatások dominanciája. Érezhető az egyes eljárások szintjéhez kapcsolódó komplexitás és rizikó mértékének erősödése, ezt támasztja alá, hogy a tartózkodás helyszínéül a szállodák mellett megjelennek a kórházak is. A skála másik végpontján a turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások vannak túlsúlyban: az utazási csomagok turizmus-szolgáltatásai között, kiegészítő elemként, egészségmegőrző ajánlatokat is kialakítottak.

Az ESKI munkatársai (Kincses et al., 2009) az egészségügyi és a turizmus-szolgáltatások igénybevétele mértéke alapján elsőként jelenítik meg a hazai egészségturizmus rendszerezésében az egészségügyi turizmust mint alszekort. Molnár (2011) megközelítésében az egészségturizmus két alkotóeleme a wellness-turizmus és a gyógyturizmus, amelyet harmadik pillérként kiegészít az e kettő metszeteként létrejövő, 2008-tól dinamikusan fejlődő, németországi gyökerekkel rendelkező medical wellness irányzat (Aquaprofit, 2007; Smith–Puczkó, 2010).

AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS RENDSZERMODELLÜNKBŐL ÉS ANNAK TESZTELÉSE

A fenti rendszerek szintetizálásaként az egészségturizmust meghatározó két fő szolgáltatást az igénybevétele arányukkal és a holisztikus szemlélet szerint a test–lélek–szellem harmóniáját figyelembe vevő turizmustípusokkal modelleztük a 2. ábrán. Egyben azt is illusztráltuk, hogy az egészségturizmus altermékei közül melyek vehetőek igénybe, illetve jelenthetnek lehetőséget a jövőben a vizsgált fürdők területén. Amennyiben a mintavételi helyszínek kínálata illeszkedik az elméleti modellünkhöz, akkor az alátámasztja annak alkalmazhatóságát. A rendszerezett egészségturizmus-spektrum gyakorlati tesztelésének céljából bejártuk a kutatásba bevont helyszíneket, és feltérképeztük szolgáltatási palettájukat. Az ábra méretarányosan érzékelteti az egészségügyi és turisztikai szolgáltatások igénybevétele, valamint a test–lélek–szellem dimenzióját az egészségturizmus típusainál.

Rendszermodellünk új tudományos hozzáadott értékét az adja, hogy az egészségügyi és turisztikai szolgáltatások igénybevételi aránya mellett (Bywater, 1990; Porter et al., 2006; ESKI, 2009; Molnár, 2011) egyértelmű és átlátható módon egyaránt súlyozza a test–lélek–szellem dimenzióját. Nemcsak a wellnessturizmusban, hanem a gyógyturizmusban is értelmezhető ez az egység, hiszen adott terápia sikeréhez a gyógyulásba vetett hit is hozzájárul.

Az egyes dimenziók értelmezéséhez tartozik, hogy a test dimenziójához kapcsolódnak a fizikai cselekedeteink, a lélek dimenziójához az érzelmeink, a szellem dimenziójához pedig gondolkodásmódunk, hitrendszerünk. Ez utóbbi meghatározza az érzelmeinket, amelyek hatással vannak cselekedeteinkre. Betegségeink lelki gyökeihez kapcsolódnak, ezért gyógyításukhoz, illetve egészségünk megőrzéséhez fontos ennek az egymásra épülő hármasságnak (test, lélek és szellem) a figyelembevétele. Gondolkodásmódunk, hitrendszerünk befolyásolja érdeklődési körünket, amely pozitív, illetve negatív érzéseket, információkat közvetít a testünk felé, esetünkben egy adott gyógykezeléshez vagy egészségmegőrző technikához kapcsolódóan. Ezek az érzéseink, megtapasztalásaink irányítják cselekedeteinket, itt az attitűdünket az adott egészségturisztikai szolgáltatás igénybevételéhez.

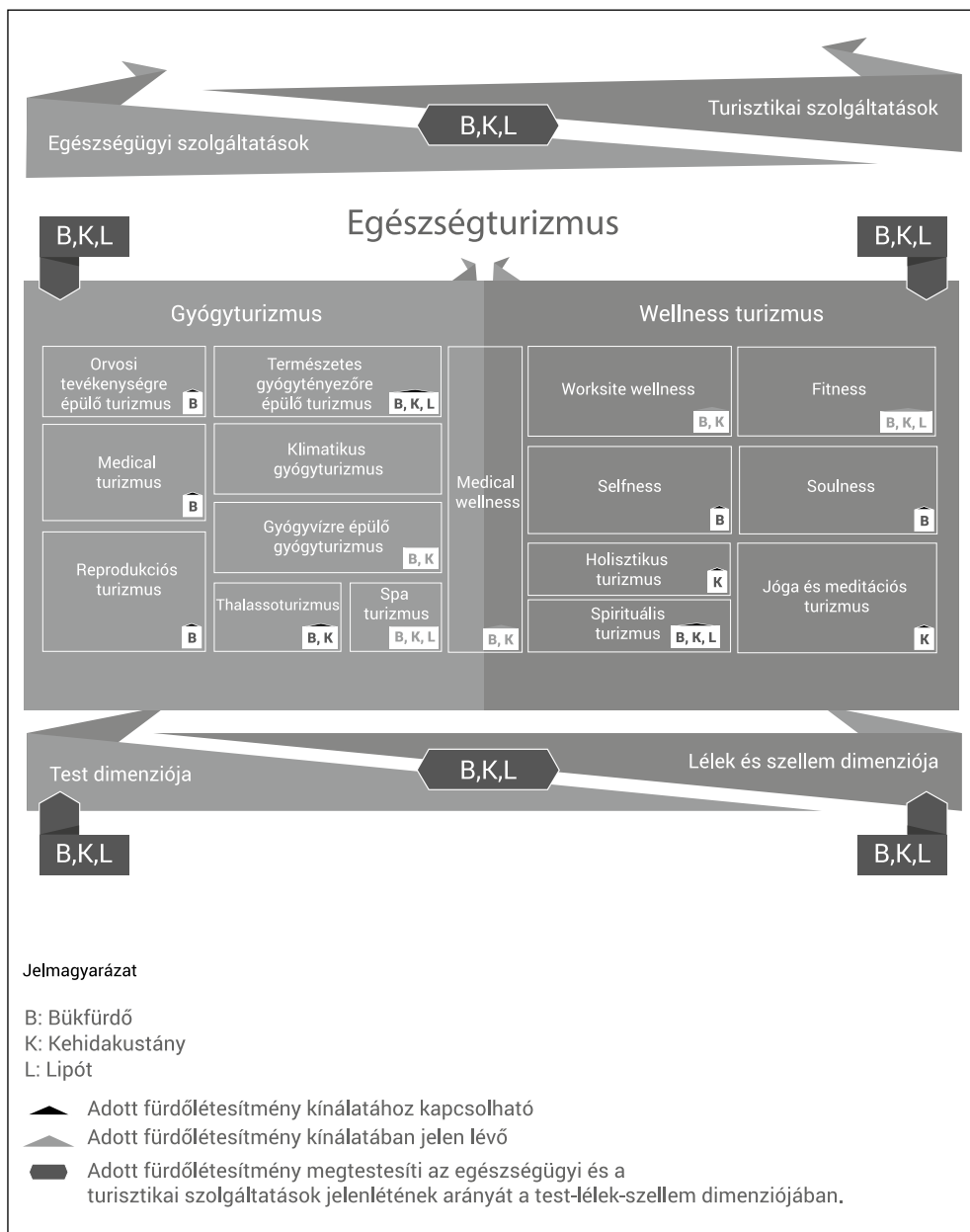
Az egészségturizmus meghatározásait elemezve megállapítható, hogy a két alszektor, a gyógy- és a wellnessturizmus (Rátz, 2004; Albel–Tokaji, 2006; Ruzinkó, 2006; Michalkó, 2012) kínálata jelen van a mintavételi helyszíneken.

A gyógyturizmus spektrumát vizsgálva látható, hogy mindegyik fürdő minősített gyógyvízzel rendelkezik.⁶ Bükfürdön társadalombiztosítási támogatással is igénybe vehetők a gyógykezelések, talán ezért is a három helyszín közül itt a legjelentősebb a gyógyvízre épülő gyógyturizmus. Kehidakustány esetében nem, azonban orvosi felügyelet mellett kínálnak gyógykezeléseket (például súlyfürdőkezelés).

A reprodukciós és a thalassoturizmus érintőlegesen kapcsolódhatnak a vizsgált fürdőkhöz. A bükfürdői gyógyvíz összetételének köszönhetően kiválóan alkalmas krónikus nőgyógyászati és urológiai gyulladások kezelésére. Ennek értelmében támogathatja a reprodukciós turizmust, illetve annak előkészítési fázisát. A kutatási helyszínek esetében a thalassoturizmus elemzése erőltetettnek tűnhet, azonban ha figyelembe vesszük, hogy olyan kezelési eljárásokat is magában foglal, amelyekben tengervizet, tengeri algákat és a tenger sóját használják fel (Smith–Puczkó, 2010), akkor metzéspontot lehet felfedezni. A bükfürdői thermo spa kezelések során thermo spa algapakolás, illetve thermo spa tengeri sós pakolás vehető igénybe, a kehidakustányi izsappakolás a holt-tengeri fekete izsappal valósul meg. A Nemzetközi Fürdőszövetség⁷ értelmezésében és a Spafinder megközelítésében (Rátz, 2004) a fürdők a spák egyik típusát jelentik. Ebben a megközelítésben mindhárom mintavételi helyszín kapcsolódik a spaturizmushoz.

A gyógy- és wellnessturizmus metszéspontját jelenti a medical wellness (Aquaprofit, 2007; Smith–Puczkó, 2010). Ez Bükfürdő kínálatában fontos súlypont, hiszen külön medical wellness és medical fitness részleg működik a fürdő területén. Kehidakustány esetében az orvosi vizsgálathoz kötött eljárások, a fiatalító-szépességápolási kozmetikai programok részeként értelmezhető a medical wellness.

2. ábra: Egészségturizmus rendszermodellünk és annak tesztelése

Forrás: Saját kutatás alapján saját szerkesztés

Aktív mozgáshoz kapcsolódó programok révén mindhárom fürdő kínálatában megjelenik a fitness. Bükfürdő esetében külön ki kell emelni, hogy a medical wellness, medical fitness részleg kiépítéséig külön Fitpoint üzemelt, amely egyéni állapot-

felmérésekre és programajánlásokra adott lehetőséget. Ennek értelmében a selfness is mint kapcsolódási pont határozható meg. A vizsgált fürdők mindegyike rendelkezik élménymedencével és a wellnesshez kapcsolódó kínálattal.

Bükfürdő és Kehidakustány SZÉP-kártya-elfogadóhely. Ebből következően hozzájárul a hazai lakosság, a munkavállalók egészségmegőrzéséhez. Tehát értelmezhető a kínálati palettán a worksite wellness.

A spirituális turizmus része a spaközpontok felkeresése (Magyar, 2008). Amennyiben a fürdőkre mint „nedves kolostorokra” tekintünk (Márai, 1943), akkor a mintavételi helyszínek mindegyike kapcsolódhat ezen turizmusfajtához. Itt fontos megemlíteni egy olyan nyugat-dunántúli fürdőt, amely nem szerepel a mintában, azonban már jelenleg is szoros kapcsolódási pontot képez a fürdőzés és a spiritualitás között. A lenti fürdő különlegességét az adja, hogy a fürdő területén található a Szent György Energiapark. Egyedi módon itt nem két, hanem három jótékony földszugárzású energiavonal találkozik össze. Tehát Lenti egyértelműen kapcsolódik a spirituális turizmushoz is. Az energiahelyek a testi-lelki fittség elérését segíthetik. A kehidakustányi fürdőlétesítmény esetében lehetőség a holisztikus-, jóga és meditációs turizmus. A desztináció kínálatának, valamint egy szélesebb látókörnek köszönhetően kooperáció létesíthető a Zalaszántói Béke Sztúpával. Elképzelésünk szerint a Peace Run (Békefutás) vagy egyéb, elsősorban fizikai igénybevétellel járó programjaik záró, revitalizációs programeleme lehet a termálvízben történő fürdőzés.

Mivel a mintaterületek többgenerációs fürdők, és egyszerre többféle fürdőkategóriát is magukban foglalnak (gyógyfürdő, élményfürdő, wellnessfürdő, strandfürdő), ezért kínálatukban az egészségturizmushoz kapcsolódó alszektorok szolgáltatási elemei is fellelhetők, illetve a keresleteknek megfelelően fejleszthetők. Tehát a kutatási helyszínek számos ponton kapcsolódnak a megfogalmazott egészségturizmus spektrumhoz.

A VIZSGÁLT FÜRDŐTELEPÜLÉSEK SZÁLLÁSHELYEINEK ÉRTÉKELÉSE

A kutatásba vont három település szálláshelyeinek vizsgálata szoros összefüggésben van a fürdőlétesítményekkel, hiszen ezek a szálláshelyek, a turisztikai szuprastruktúra fontos elemeként, lehetővé teszik a vendégek hosszabb idejű tartózkodását, ezáltal a magasabb bevételtermelő képességet az adott településen. A viszonylag kisebb, alacsony állandó lakónépességű településeken a helyi lakosság és a regionális vonzaskörzetben élők, mint korlátozott potenciális vendégkör, hosszabb távon, fenntartható módon nem feltétlenül lenne elegendő a fürdők nyereséges működéséhez. A szálláshelyek biztosítják a lehetőséget, hogy a nagyobb távolságból érkező turisták a település fő vonzerejének számító fürdőben ne csak egy fürdőbelépőt, hanem komplex gyógyászati, egészségmegőrző, wellness szolgáltatáscsomagot vegyenek igénybe, akár a fürdőkomplexumban, akár a gyógy- vagy wellness-szállodákban vagy más kategóriájú szálláshelyeken. Az olyan fürdőkomplexumoknál, ahol a fürdő és a szálloda egymás mellett található, és közvetlen átjárási lehetőség van közöttük, ott a gyógyászati szolgáltatások egy részét sok esetben a fürdőben biztosítják a vendégeknek, és a szálloda épületében ki sem építik a gyógyászati, wellness-szolgáltatások teljes vertikumát. Ez kölcsönös

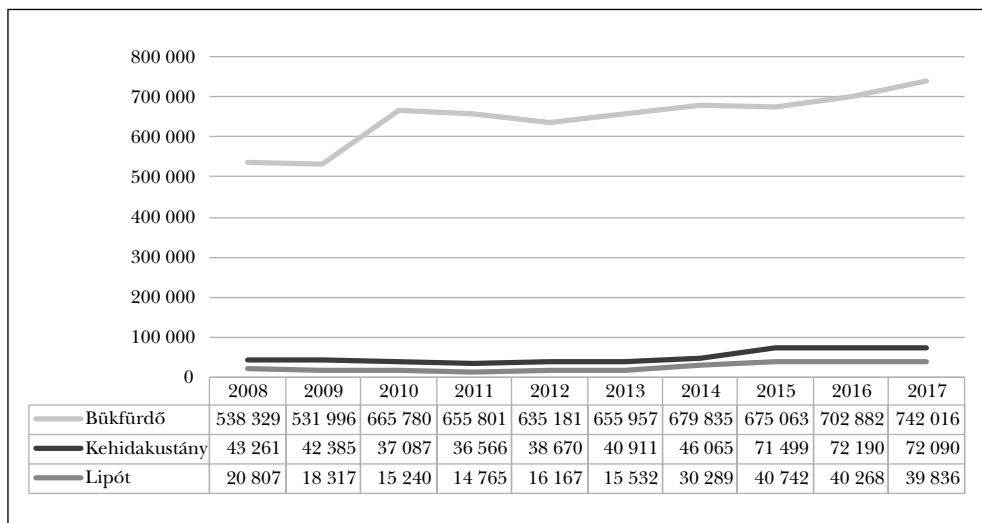
előnyöket nyújthat a fürdőnek és a szálláshelynek, de elsősorban a vendégek számára előnyös, mert még a legkiválóbban felszerelt és kiépített gyógyszállodák sem mindig tudják azt a sokféle szolgáltatási lehetőséget biztosítani, ami egy fürdőkomplexumban rendelkezésre áll (Albert Tóth, 2011). A szálláshelyek munkahelyeket teremtenek a település lakóinak, a fürdők vendégeinek a számát is növelhetik a saját vendégeik által, és a helyi adók vonatkozásában is bevételt jelenthetnek a települések számára.

A vizsgált három település szálláshelyi kapacitásait és struktúráját elemezve megállapítható, hogy Bük kiemelkedik a mezőnyből, ahol 18 szálláshelyen 1344 kiadható szoba található, míg Kehidakustányban 6 szálláshelyen 180 szoba, Lipóton 5 szálláshelyen 100 szoba várja a vendégeket. A büki szálláshelyek kínálata is a legváltozatosabb, 9 szállodából három minősített négycsillagos szálloda, két minősített gyógyszálloda (Danubius, Piroska) található a településen (ÁNTSZ, 2017a).

A gyógyszállodáknak már évszázados hagyományai vannak Magyarországon, különösen a fürdőtelepüléseken, de manapság ezeknek a szállodáknak is alkalmazkodni kell a kereslethez, a vendégek folyamatosan változó igényeihez. A gyógyszállodákra hagyományosan jellemző balneoterápiás kezelések mellett már a prevenciós jellegű wellness-szolgáltatások nyújtása is fontossá vált. A wellness-szállodák egyre divatosabbak mindenhol a világon, így nálunk is, amelyek elsősorban a megelőzésre és az életműnyre helyezik a hangsúlyt (Albert Tóth, 2016). Lényeges különbség a gyógy- és a wellness-szállodák között, hogy a wellness-szállodákban általában nincsen orvosi felügyelet melletti kezelés, ez csak a minősített ötszillagos wellness-szállodákban kötelező kritérium, de ilyen minősítésű szálloda nem található a három vizsgált településen. Mindegyik településen működik panzió, üdülőház, és egyéb szálláshely kategóriába sorolható szálláshely, kempingek Bükön és Lipóton üzemelnek szezonális jelleggel. Érdemes kiemelni, hogy Bükön még országos szinten is jelentős mennyiségű a kiadható férőhelykapacitás, amely 5366 férőhelyet jelent, ennek kicsit több, mint tíz százaléka található Lipóton és Kehidakustányban, ahol 629, illetve 541 férőhely áll rendelkezésre. Az éves szobakapacitás kihasználtsága szintén Bükön a legmagasabb, 68%-os volt 2017-ben, míg ugyanez a mutató nem érte el az ötven százalékot Kehidakustányban (49%) és Lipóton (46%) (KSH, 2017).

A kapacitási adatokból következően a vendégek és a vendégéjszakák száma is Bükön a legmagasabb, de az arányok is érdekesen alakultak az utóbbi tíz évben. A 3. ábrán a 2008 és 2017 közötti vendégéjszakashámok láthatók, amelyből kitűnik, hogy Bükön a kapacitásarányoktól jelentősen eltérően, mintegy hússzorosa a vendégéjszakák száma a Lipótihoz képest, szinte minden évben. A fejlődés viszont mindegyik településen szembetűnő. A 2008-as évhez képest, Bükön 38%-kal, Kehidakustányban 67%-kal, Lipóton 92%-kal sikerült növelni a vendégéjszakák számát 2017-ig. A külföldi és a belföldi vendégéjszakák aránya is eltérést mutat a három településen. A 2017-es évben Bükön 61/39%, Kehidakustányban 27/73%, Lipóton 38/62% volt a külföldi és a belföldi vendégéjszakák aránya (KSH, 2017). A büki külföldi vendégéjszakák számának magasabb aránya a nagyon jó minőségű szállodáknak, a szállodavállalatok nemzetközi értékesítési és marketingmunkájának, a külföldi piacokon évtizedek alatt sikeresen bevezetett turisztikai desztinációnak és a jól működő helyi TDM-szervezetnek is köszönhető.

3. ábra: Vendégéjszakák számának alakulása a vizsgált településeken, 2008 és 2017 között

Forrás: Saját szerkesztés KSH-adatok alapján

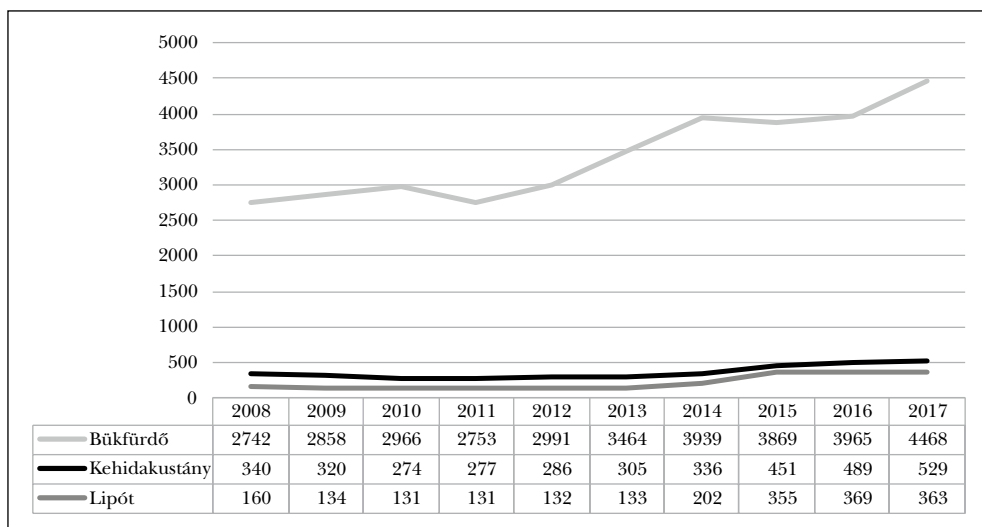
A szállásdíjbevételek (4. ábra) tekintetében az arányok hasonlóak az előzőekhez képest, de részleteiben vizsgálva, a büki fölény már olyan mértékű, amit majd később az 5. ábra támaszt alá. A szállásdíjbevétel növekedés 62%-os volt Bükön, 56%-os Kehidakustányban és 126%-os Lipóton 2008 és 2017 között.

Érdekes képet mutat a Széchenyi Pihenőkártya használatának mértéke a szálláshelyeken. A SZÉP-kártyával fizetett szállásdíjak aránya a belföldi forgalom 30%-a volt Bükön, 56%-a Kehidakustányban és mindössze 12%-a Lipóton 2017-ben (KSH, 2018). A vendégek tartózkodása után befizetett idegenforgalmi adó mértéke 269 millió Ft volt Bükön, 21,7 millió Ft Kehidakustányban és 13,7 millió Ft Lipóton 2016-ban. Ezek alapján Bük a 10. helyezést érte el a magyarországi települések között a beszedett idegenforgalmi adó mértékét illetően, míg Kehidakustány a 80., Lipót a 105. lett az országos listán (Magyar Államkincstár, 2018).⁸

A szállodaiparban használatos mutatószámok (5. ábra) alapján már közvetlenül összehasonlíthatóak az egyes települések mutatói, kiküszöbölve az eltérő kapacitásokból adódó arányokat. Jól látható, hogy az egy vendégre, az egy vendégéjszakára jutó szállásdíjak már nem Bükön a legmagasabbak, ugyanígy a REVPAR-mutató⁹ és a kiadott szobák átlagára is Lipóton a legkedvezőbb.

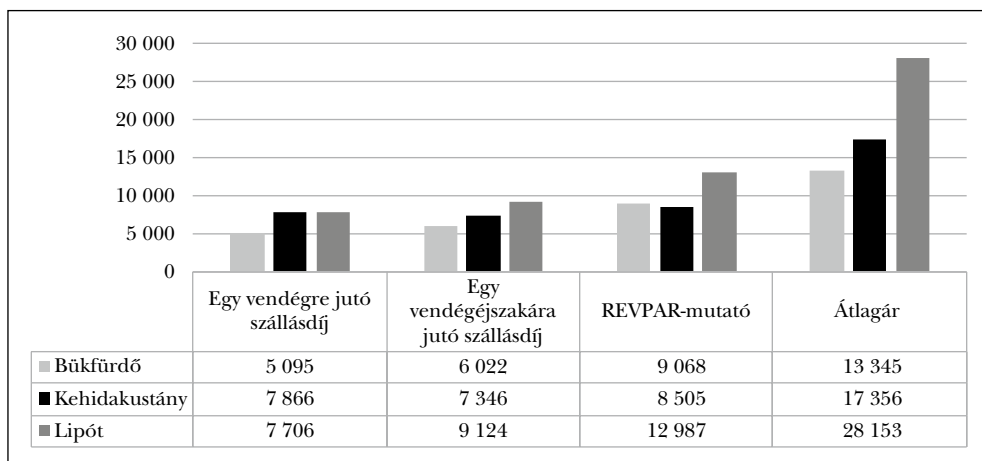
Ezek a mutatószámok utalnak arra, hogy a vizsgált településeken a legkisebb kapacitásokkal rendelkező és a legkevesebb vendégéjszakát realizáló Lipóton, a bevételi oldal tekintetében hatékonyabban üzemelnek a szálláshelyek. Magasabb átlagárakat tudnak elérni a kiadott szobáknál, amelyet ugyan az alacsonyabb foglaltsági mutató leront, de egy kivételével még így is megelőzi a másik két település mutatószámait.

4. ábra: Szállásdíjbevételek alakulása a vizsgált településeken, 2008 és 2017 között (M Ft)

Forrás: Saját szerkesztés KSH-adatok alapján

5. ábra: Bevétellel kapcsolatos hatékonysági mutatószámok a vizsgált települések kereskedelmi szálláshelyein 2017-ben (Ft)

Forrás: Saját szerkesztés KSH-adatok alapján

AZ EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE

A tanulmány eredményei hasznosíthatók az egészségturizmus elméleti rendszerezéséhez, valamint gyakorlati összefüggések továbbgondolásához hozzájárulva, az egészségturizmus hatékonyabb pozicionálásához. A megközelítésünkben rendszerezett egészségturizmus-spektrum emberközpontú, intellektuális, spirituális, mentális és fizikális

szempontból egyaránt újszerűen rendszerezi az egészségturizmus fogalmait. Egyfajta visszacsatolást jelent a Dunn-féle wellnessfilozófiához (1959) a trendek (Kenney, 2015) figyelembevétele mellett.

Az egészségturizmus szektoraiban való elmélyülés, illetve a fürdővendégek fogyasztói magatartásának elemzése segítséget jelenthet a wellness-szállodák fürdőlátozó vendégei részére nyújtott szolgáltatások kialakításában is (Happ, 2008). Hiszen fontos árbevétel-növelő hatással rendelkezhet a fürdő területén vagy vele közvetlen összeköttetésben álló, akár csak kisebb kapacitású wellness-szálloda is (Mundruczó–Szennyessy, 2005). Mindez jól tükrözi az egészségturizmus üzletágához kapcsolódó szálláshelyfejlesztések és a további vonzerő- és szolgáltatásfejlesztések szinergiahatását (Mundruczó et al., 2010).

A fürdőtelepülések versenyképességi vizsgálatánál (Bakucz et al., 2016) megállapítják, hogy a minőségi szálláshelyek, szállodai beruházások hiánya lemaradáshoz vezethet, hátrányosan érintheti a településeket. A fürdőtelepülések szálláshelyei jelentős mértékben hozzájárulnak az adott település turizmusához, a fürdőkomplexumok sikeres működéséhez, a terület fejlődéséhez.

Bük kiemelkedik a három vizsgált település közül a vendégéjszakák számának és a bevételek mértékének tekintetében, de a relatív mutatószámok, a hatékonyságot mérő mutatók már Kehidakustány és Lipót eredményességét, sikerét is igazolják. Mindegyik településen szükség van további összehangolt turisztikai fejlesztésekre a fenntartható fejlődés, a szezonális csökkentésével a kiegyensúlyozott négy évszakos turizmus érdekében.

MELLÉKLET:
A KUTATÁSBA VONT FÜRDŐHELYEK FŐBB JELLEMZŐI,
ISMERTETŐJEGYEI

Fürdőhely	Bükfürdő: Bükfürdő Gyógy- és Élménycentrum	Kehidakustány: Kehida Termál Gyógy- és Élményfürdő	Lipót: Lipóti Termál- és Élmény- fürdő & Camping****
Megye	Vas	Zala	Győr-Moson-Sopron
Gyógyhely	1979	2016	nem
OES kategória	nemzetközi	országos és regionális	helyi
A víz jellemzői	alkáli-hidrogénes, magas fluorid-, jodid- és vastartalmú víz	kénes, kalcium-magnézium-hidrogén-karbonátos minősített víz	alacsony keménységű nátrium-hidrogén-karbonátos fluoridos víz
Összes oldott anyag	15 000 mg/l	748 mg/l	1394 mg/l
Kútfúrás éve	1957 (1960)	1977	1968
A kút talpmélysége	1282 m	192 m	2200 m
A kút vízhozama	9000 l/perc (1100 l/perc)	720 l/perc	1300 l/perc
Hévízkútból feltörő víz hőfoka	58 °C	49 °C	65 °C

Fürdőhely	Bükfürdő: Bükfürdő Gyógy- és Élménycentrum	Kehidakustány: Kehida Termál Gyógy- és Élményfürdő	Lipót: Lipóti Termál- és Élmény- fürdő & Camping****
Gyógyvízzé minősítés éve	1965	2002	2004
Gyógyvízjaval- latok	valamennyi mozgásszervi betegség, emésztőrend- szeri panaszok, keringési zavarok	magas vérnyomás, reu- matikus és mozgásszervi panaszok, idegrendszeri kórképek, bőrbetegségek kezelése, Bechterew-kór	kopásos ízületi és gerinc- betegségek, ízületi gyulla- dás kezelésére, valamint balesetek mozgásszervi szövődményeinél
Medencék	34 db medence	13 db medence	5 db medence
Csúszdák	6 db óriáscsúszda, 1 db gyermekcsúszda	3 db óriáscsúszda, 1 db gyermekcsúszda	6 db óriáscsúszda
További vizes szolgáltatások	vizes játékpark és vízi játé- kok, úszásoktatás	ivókúra (Csend szoba, gyógyfürdő), aromaolajos kádfürdő, babaúszás	vizes játékpark és vízi játékok
Szolgáltatások	szaunavilág, szaunaszeán- szok, masszázs, reumatoló- giai szakrendelés, vendég- látás, fürdőshop, manikűr, pedikűr, játszószoza	szaunaoázis, szaunasze- ánszok, Csetete Kuckó, vendéglátás, rendezvény- szervezés/konferencia – hotel, szolárium, fodrászat, pedikűr, manikűr, kozme- tikai szalon	finn szauna (belépőjegy árában), masszázs, vendég- látás, fürdőshop
Sportolási lehetőségek	úszás, strandröplabda	úszás, szabadtéri sakk és lengőteke	úszás, strandröplabda, strandfoci, futball, tollas, pingpong
Programok	ingyenes animációs prog- ramok, Minimax Családi Nap, Halmay Úszóverseny, Strandok Éjszakája, Ma- gyar Fürdőkultúra Napja	aquafitness, gyermek- animáció a Csetete Kuckóban	főszezonban minden szombaton és vasárnap műsorok és előadások a színpadon
Szállás a für- dővel összekötve	igen, 1 db kemping: 166 beállókahely, 10 db hatszemes Aqua Camp mobil ház, 1 db ötszeme- lyes jurtasátor (a kemping vendégei ingyenesen igénybe vehetik a fürdőt), valamint 2 db szálloda (Hunguest Hotel Rép- ce***, Hunguest Hotel Répce Gold****)	igen, 1 db szálloda: Kehida Termál Hotel**** (42 db szoba, konferenciaterem)	igen, 1 db kemping: 120 beállókahely, 15 db hatszemes mobil ház, 6 db kétszemes faház, 14 db négyszemes hálókocsi (a kemping vendégei ingyenesen igénybe vehetik a fürdőt)
SZÉP-kártya- elfogadóhely	igen	igen	nem

Fürdőhely	Bükfürdő: Bükfürdő Gyógy- és Élménycentrum	Kehidakustány: Kehida Termál Gyógy- és Élményfürdő	Lipót: Lipóti Termál- és Élmény- fürdő & Camping****
Egyéb	Magyarország második legnagyobb gyógyfürdője, Bük Thermal Natural Life termékcsalád, Szín5-ös kampány	Gyermekterápia (sérült központi idegrendszer kezelése: kehidai gyógyvíz + Pető-módszer konduktív pedagógia + családbarát környezet), csúszda hang- és fényeffektekkel	OnBike akció: -50% a kerékpárral érkezőknek 2012 óta
Fürdők Nemzeti Tanúsító Védjegy minősítés	van	nincs	nincs
Fürdővendégek szavazása (2015–) ¹⁰	Az Év Fürdője 2017 (7. hely) Az Év Fürdője 2016 (10. hely) Az Év Fürdője 2015 (12. hely)	Az Év Fürdője 2017 (13. hely) Az Év Fürdője 2016 (12. hely)	Az Év Feltörekvő Fürdője 2015 (13. hely)

Forrás: Saját szerkesztés Aquaprofit, 2007, www.bukfurdo.hu/, Csapó, 2016, ÁNTSZ, 2017b; Géher et al., 2016, <http://kehidatermal.hu/>, Kiss-Nagy, 2003, <http://lipotfurdo.hu/>, [/www.termalfurdo.hu](http://www.termalfurdo.hu), <http://azevfurdoje.hu/2017-top15>, www.furdoszovetseg.hu/vedjegy/, Szántó, 2018 alapján

JEGYZETEK

- ¹ Lipóti Termál- és Élményfürdő & Camping hivatalos honlapja: <http://lipotfurdo.hu/>.
- ² Bükfürdő Gyógy- és Élménycentrum hivatalos honlapja: www.bukfurdo.hu/.
- ³ Kehida Termál Gyógy- és Élményfürdő hivatalos honlapja: <http://kehidatermal.hu/>.
- ⁴ Turisztikai Szervezetek Nemzetközi Uniója: International Union of Official Travel Organizations (IUOTO).
- ⁵ Európai Fürdőszövetség: European Spa Association (ESPA).
- ⁶ Fürdők Nemzeti Tanúsító Védjegy használatára vonatkozó jogosultsággal rendelkező fürdők. Magyar Fürdőszövetség, www.furdoszovetseg.hu/vedjegy/.
- ⁷ Nemzetközi Fürdőszövetség: International Spa Association (ISPA).
- ⁸ A szálláshelyeken a vendégek tartózkodása után fizetett idegenforgalmi adót tartalmazó országos listán a főváros nem egy településként szerepel, hanem a budapesti kerületek külön-külön találhatók. Magyar Államkincstár, 2016-os adatok: Tartózkodás után fizetett idegenforgalmi adó önkormányzatoként, 2016-os éves beszámoló. (Igényelt adatok a Magyar Államkincstártól.)
- ⁹ REVPAR-mutató (Revenue per Available Room): egy kiadható szobára jutó szobaárbevétel. A szobaárbevétel és a kiadható szobák számának (kapacitásának) hányadosa, illetve kiszámítható a szobafoglaltság %-os mutatójának és az átlagárnak a szorzatával. Egy mutatóban jeleníti meg a foglaltság és az átlagár együttes hatását. Az egyik legfontosabb szállodai (szálláshelyi) mutatószám, amely utal az adott szálláshely hatékonyságára, bevételtermelő képességére.
- ¹⁰ Eldölt, melyik Az Év Fürdője 2015-ben. Hátérinformációk, érdekességek, www.termalfurdo.hu/sajto-kozlemeny/eldolt-melyik-az-ev-furdoje-2015-ben-hatterinformaciok-erdekesssegek-11; Az Év Fürdője 2016 szavazás végeredménye, <https://azevfurdoje.hu/top15>; Az Év Fürdője 2017 szavazás végeredménye, <https://azevfurdoje.hu/2017-top15>.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Albel Andor – Tokaji Ferenc (2006): *ALFÖLD SPA Gyógyítás és wellness a Dél-Alföld termálfürdőiben*. Schneider Nyomda Kft., Gyula.
- Albert Tóth Attila (2011): *A magyar szállodaipar egészségügyi vonatkozásai*. VI. KHEOPS Tudományos Konferencia tanulmánykötet, Mór, 379–388.
- Albert Tóth, Attila (2016): The importance of Spa and Wellness Hotels in Leisure Destinations in Hungary. *International Leisure Review*, Vol. 5, No. 2, 3–29.
- ÁNTSZ (2017a): *Országos törzskönyvi nyilvántartás a magyarországi gyógyszállókról*. Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat, február 7., www.antsz.hu/felso_menu/ugyintezes/hatosagi_nyilvantartas/termeszetes_gyogytenyezok_nyt/gyogyszallok.html?query=gy%C3%B3gysz%C3%A1ll%C3%B3.
- ÁNTSZ (2017b): *Országos Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főigazgatóság törzskönyvi nyilvántartás, OTH által elismert gyógyvizek jegyzéke*. Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat, <http://efrrib.antsz.hu:7778/ogyfi/gyogviz.jsp>.
- Aquaprofit (2007): *Országos egészségutizmus fejlesztési stratégia*. Aquaprofit Műszaki, Tanácsadási és Befektetési Rt., Budapest.
- Árpási Zoltán (2012): *Wellness turisztikai szolgáltatások fejlesztésének lehetőségei a Dél-alföldi régióban*. PhD-értekezés, Szent István Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő.
- Bakucz Márta – Tegzes Andrea (szerk.) (2016): *Fürdőtelepülések versenyképességi vizsgálata néhány magyar és közép-európai régióban*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs.
- Böjte Csaba (2013): *A Fehér Szív Útja*. Helikon Kiadó, Budapest.
- Budai Zoltán – Székács Orsolya (2004): A magyar egészségutiztikai kínálat alakítása a különböző célcsoportok igényei szerint. In: Aubert Antal – Csapó János (szerk): *Egészségutizmus*. PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs, 137–144.
- Bywater, M. (1990): Spas and Health Resorts in the EC. *EIU Travel and Tourism Analyst*, No. 6, 52–67.
- Czeplédi József (1999): *A turizmus főbb termékei és szolgáltatásai*. Külkereskedelmi Főiskola, Budapest.
- Csapó Tamás (főszerk.) (2016): *Bük Város monográfiája*. Bük Város Önkormányzata, Bük.
- Dunn, Halbert L. (1959): High-Level Wellness for Man and Society. *American Journal of Public Health*, Vol. 49, No. 6, 786–792.
- Formádi Katalin (2008): Egészségutiztikai szakmák vizsgálata. *Turizmus Bulletin*, 11. évf., 4. sz., 34–45.
- Géher Pál – Bender Tamás – Ákoshegyi György (2016): *Magyarország gyógyfürdői és gyógyvizes termálfürdői*. Magyar Balneológiai Egyesület, Budapest.
- Happ Éva (2008): Wellnesshotel vagy konferenciaszálloda? In: *Értékkörzés és értéktérítés*. XI. Apáczai Napok 2007, Konferenciakötet, Győr, 500–509.
- Kincses Gyula – Borbás Ilona – Mihalicza Péter – Udvardy Enikő – Varga Eszter (2009): *Az orvosi szolgáltatásokra alapuló egészségutizmus tendenciái*. Egészségügyi Stratégiai Kutatóintézet (ESKI), Budapest.
- Kirschner, Christoph (2005): *Glossar Europäischer Heilbäderverband*. European Spas Association, Bad Homburg.
- Kiss Veronika – Nagy Zoltán (szerk.) (2003): *Magyar Fürdőalmanach*. Magyar Fürdőszövetség, Országos Széchenyi Könyvtár, Budapest.
- Kenney, Patrick (2015): Wellness Tourism Taking the Vacation World by Storm. *WRVO*, 16 August, <http://wrvo.org/post/wellness-tourism-taking-vacation-world-storm#stream/0>.
- KSH (2017): Turizmus, vendéglátás / Tájékoztatósi adatbázis / Szálláshely szolgáltatás adatok. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/themeSelector.jsp?page=2&szst=OGA>.
- Magyar Réka (2008): Spirituális turizmus I. A hit a legdrágább termék. *Turizmus Trend*, 1–2. sz., 12–14.
- Márai Sándor (1943): *Füves könyv*. Révai Kiadó, Budapest (112: A fürdőzésről).
- Michalkó Gábor (2012): *Turizmológia. Elméleti Alapok*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Molnár Csilla (2011): *Az egészségutiztikai fejlesztések hatásai, különös tekintettel Kelet-Magyarországra*. PhD-értekezés, Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr.
- Mundruczó Györgyné – Szennyessy Judit (2005): A Széchenyi Terv egészségutiztikai beruházásainak gazdasági hatásai. *Turizmus Bulletin*, 9. évf., 3. sz., 30–41.

- Mundruczó Györgyné – Pulay Gyula – Tököli László (2010): *A turisztikai fejlesztések állami támogatása térségi és nemzetgazdasági szintű hatékonyságának vizsgálata*. Állami Számvevőszék Kutató Intézete, Budapest.
- Porter, Michael E. – Harryono, Monica – Huang, Yu-Feng Tom – Miyazawa, Koichi – Sethaput, Vijak (2006): *Thailand Medical Tourism Cluster*. Harvard Business School. Microeconomics of Competitiveness, 5 May, www.isc.hbs.edu/resources/courses/moc-course-at-harvard/Documents/pdf/student-projects/Thailand_Medical_Tourism_2006.pdf.
- Printz-Markó Erzsébet (2016): *Az egészségturizmus magyarországi rendszere a klaszterszerveződés összefüggésein keresztül*. PhD-értekezés-tervezet, Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola, Győr.
- Printz-Markó, Erzsébet – Darabos, Ferenc – Ivancsóné Horváth, Zsuzsa (2017): Dimensions of Wellness Tourism in Hungary. *Knowledge Horizons – Economics*, Vol. 9, No. 1, 24–35.
- Rátz Tamara (2004): Zennis és Lomi Lomi, avagy Új trendek az egészségturizmusban. In: Aubert Antal – Csapó János (szerk.): *Egészségturizmus*. Főiskolai jegyzet, PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs, 46–65.
- Resiak-Urbanowicz, Marta – Printz-Markó, Erzsébet (2011): Vergleichsstudie der Gemeinsamkeiten und Unterschiede im Gesundheitstourismus von Polen und Ungarn. In: *Kincs, ami van – Fókuszban az egészségturizmus*. Konferenciakötet, Nyugat-magyarországi Egyetem, Győr, 104–120.
- Ruszinkó Ádám (2006): *Egészségturizmus I*. Oktatási segédanyag a Heller Farkas Főiskola Egészségturizmus Szakirány hallgatói részére.
- Smith, Melanie – Puczkó László (2010): *Egészségturizmus: gyógyászat, wellness, holisztika*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Sziva Ivett (2010): Öntsünk tiszta vizet... Az egészségturizmus fogalmi lehatárolása és trendjeinek válogatott bibliográfiája. *Turizmus Bulletin*, 14. évf., 4. sz., 73–76.
- Szántó Zoltán (2018): Magyar Fürdőszövetség – Az új elnök tervei. *Turizmus.com*, május 14., <https://turizmus.com/szabalyozas-oroszagmarketing/magyar-furdoszovetseg-az-uj-elnok-tervei-1157617>.
- Szántó Zoltán (szerk.) (2009): *Szezonnyitó egészségturisztikai konferencia. Merre tovább?*. Turizmus Trend, No. 7–8., 34–36.
- Voleszák Zoltán (2000): A turizmus és a vendéglátás alapjai I. *Vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoport számára*, 11. évfolyam, Szociális Foglalkoztató, Sopron.